

Trisdešimtieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2018 m. spalio 5 d.

Nr. 37 (1299)

Žygis Tauro apygardos partizanų takais

Rugsėjo 30 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga, vienijanti buvusius tremtinius, politinius kalinius bei Laisvės kovų dalyvius, vykdyma SADM projekta „Esame stiprūs, reikalingi ir vieningi“ ir minėdama iškilaus Lietuvos partizano Aleksandro Grybino-Fausto žūties dieną, surengė žygį Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizanų takais. Su mumis, kelią rodydami, važiavo ir LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, ir valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė. Pagal numatytą programą pabuvojome Griškabūdyje, A. Grybino-Fausto žūties aplinkoje, Lukšiuose ir Šakiuose.

Tauro apygarda viena iš pirmųjų pradėjo ginkluotą laisvės kovą prieš sovietinį okupantą. Jai priklausė ir dabar Lietuvoje daug kam gerai žinomi žmonės, sąmoningai pasirinkę sunkų, bet garbingą Laisvės kovotojų kelią, kaip antai poetas Antanas Miškinis-Kaukas, solistas Antanas Kučingis-Kalvaitis, pirmasis Birutės rinktinės vadas Juozas Lukša-Daumantas ir kiti.

Tauro apygarda įkurta, vienijantis atskiriems Suvalkijoje veikusiems ginkluoties partizanų būriams kunigo Antano Yliaus iniciatyva 1945 metų rugpjūčio 15 dieną Marijampolės apskrities Skardupių klebonijoje vykusiamie partizanų grupių atstovų pasitarime. Pirmasis apygardos vadas buvo Leonas Taunys-Kovas. Tais pačiais metais pradėtas leisti ir laikraštis „Laisvės žvalgas“.

(keliamas į 6 psl.)

Minime Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjungos 30-metį

Pirmieji „Tremtinio“ klubo žingsniai Gargžduose

Trumpa prieistorė

1988 metų birželio 3 dieną Lietuvoje buvo įkurtas Lietuvos Persitvarkymo Sajūdis (LPS) (toliau – Sajūdis). Liepos mėnesį įsikūrė profesoriaus Juiliaus Juzeliūno vadovaujama pirmoji Sajūdžio komisija stalinizmo nusikaltimams tirti. Mečio Laurinkaus vadovaujama grupė ėmėsi platinti anketas apie lietuvių trėmimus, lagerius, žudynes; jas rinko, apibendrino, pradėjo sudarinėti kartotekas. Tai buvo tiesioginis impulsas bendro tragisko likimo žmonėms susiburti į atskirą organizaciją.

Sajūdžio pagimdyta unikali organizacija – respublikinis klubas „Tremtinys“ (nuo 1989 metų rugpjūčio – Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sąjunga (LPKTS) Lietuvoje buvo įkurtą 1988 metų liepos 30 dieną Kaune. Tam steigiamajame suvažiavime dalyavo gargždiškis, 1941 metų tremtinys, Z. Vencevičius. Jis parvezė vertingą informaciją ir pasidalino išpūdžiais. Suvažiavimo idėjomis greitai plintant, visoje Lietuvoje pradėjo kurtis regioniniai klubai, tapę respublikinio padaliniais.

„Tremtinio“ klubas Gargžduose

1988 metų spalio 23 dieną iš 1-ojo Sajūdžio suvažiavimo sugrįžę Klaipėdos rajono delegatai ir svečiai Gargždu kultūros namuose dalijosi išpūdžiais su miesto visuomene, tarësi, kaip igvendinti suvažiavimo priimtus nutarimus ir rezoliucijas. Čia buvo pasiūlyta kurti „Tremtinio“ klubą. Pasiūlymas sulaukė vieningo pritarimo. Prasidėjo pasiruošimas steigiamajam susirinkimui. Pasirūpinome būsimų klubo narui anketomis, pradėjome jas platinti tarp buvusių tremtiniių ir politinių kalinių. Klaipėdos rajono laikraštyje „Banga“ buvo išspausdinta publikacija „Kuriame „Tremtinio“ klubą“.

Klubo įkūrimo tikslas: kelti ir spręsti istorinės tiesos problemas: 1) atkurti tiesą apie 1940 metų Lietuvos okupaciją, inkorporavimą į Sovietų sąjungos sudėtį, masinius Lietuvos gyventojų trėmimus, politinius kalinius, Lietuvos partizanus; 2) de facto atkurti buvusių tremtiniių, politinių kalinių, partizanų, kitų pasipriešinimo sovietiniams režimui dalyvių pi-

lietines teises. To nepadarę liktume neįykд pilietinės pareigos savo šaliai, liktume skolinti ateinančiomis kartomis. Tikslus formulavome atsižvelgdamis į respublikinio klubo laikinus įstaatus, priimtus 1988 metų rugsėjį.

Klubo steigiamasis susirinkimas įvyko 1988 metų gruodžio 6 dieną Gargždu kultūros namuose. Susirinko pilnutele salė žmonių, buvo šiek tiek jaunimo. Kai kurių akys galėjai įžvelgti baimę ir nerimą. Jaudinomės ir mes, klubo įkūrimo iniciatyvinė grupė, mat salėje pastebėjome komunistų partijos rajono komiteto antrajį sekretorių P. Rudį, keliis buvusių stribus, kurių čia niekas nekvietė. Tačiau žingsnis žengtas. Nutarėme kalbėti ir elgtis kaip ruošėmės. Susirinkimui pirmininkavo Aleksandras Šukys ir Danutė Paškauskaitė.

Scenoje buvo uždegta atminimo žvakė, pagerbtai mirusieji nuo šalčio, bado, ligų. I tribūnų vienas po kito ējo žmonės ir, tramdydami ašaras, kalbėjo apie skaudžią, baisią praeitį: Jonas Kudžma (politinis kalinas ir tremtinys), Ričardas Šuminas (gimės trem-

tyje), Stanislava Trušienė (1941-ujų tremtinė, mokytoja), Aldona Petkevičienė, Zuzana Petrikienė, Striaukienė (tremtinė), Ona Lukošienė (politinė kalinė, mokytoja), Kazimieras Grimalis (politinis kalinas ir tremtinys)...

Pasisakė ir susirinkime dalyvavęs rajono komunistų partijos antrasis sekretorius P. Rudys. P. Rudys išreiškė mintį, kad tarp nuteistų politinių kalinių „gal buvo ir kaltų“. Jis tik nepaiškino, kokie buvo teismai, kas teisė, pagal kokios šalies baudžiamajį kodeksą, kokiui būdu buvo išgaunami parodymai, ar teisiamieji turėjo teisę į gynybą? Už klubo įkūrimą visi balsavo vieningai. Išrinkta taryba: Birutė Dzimidienė, Kazimieras Grimalis, Birutė Kaušytė, Zuzana Petrikienė, Elena Šimkienė, Juozas Lančutis, Edvardas Ežerskis, Aleksandras Šukys, Ričardas Šuminas, Jonas Kudžma, Zuzana Rudgalienė, Julija Kuprelienė, Antanas Daugėla, Aldona Petkevičienė. Tarybos pirmininke išrinkta Danutė Paškauskaitė.

(keliamas į 8 psl.)

Vakarų pragmatizmas viršija vertėbes

Europos Sąjungos, JAV ir kitų demokratinės valstybių vadovai ir įtakinių visuomenės veikėjai dažnai bando pabréžti savo ištikimybę demokratijai, krikščioniškoms ir bendražmogiškoms vertėbėms. Nepakantumą agresoriams, patvaldžiams, autokratams. Pasirūpinti bausti agresorius, ižūliai nepaisančius tarptautinės teisės taisyklėmis, paminančius savo piliečių teises ir orumą, ir silpnėsių kaimynų suverenumą. Tokios yra dažniausiai esamos ar bu-

vusios komunistinės valstybės: Rusija, Kinija, Šiaurės Korėja, Kuba, Venesuela ir kai kurios kitos Lotynų Amerikos, Azijos ir Afrikos valstybės. Rusija satelitine valstybe pavertė Mongolią ir taip vadinamas NVS šalis, apiplėšė Gruziją, Moldovą, Ukrainą, sunaikino Čečėnijos pasipriešinimą. Kinija okupavo Tibetą ir, tiesa, nesėkmingai užpuolė Vietnamą, nes gavo į dantis.

Kaip ES, JAV ir kitos stiprios demokratinės valstybės padarė, kad sustabdy-

tų ir nubaustų agresorius? Praktiškai nieko konkretaus ar veiksmingo. Tik pakalba, apgailestauja, geriausiu atveju pasmerkia ir paskelbia švelnias, mažai veiksmingas sankcijas. Kad per daug „nenuskriaustų“ agresoriaus tautos. O nuskriaustai tautai tik užuojauta ir pažadas, kad užpuolikas bus nubaustas.

Agresoriai prie to priprato ir nieko nepaiso...

Žurnalistai ir politologai kritiškai vertina tokį Vakarų valstybių vadovų el-

ges. V. Savukynas mano, kad Vidurio Europos valstybės yra vertinamos tik pagal jų dydį ir galia. Taip, kaip buvo ir po Pirmojo pasaulinio karo. Prancūzija palaike Lenkiją, nepaisydamas Lietuvos skundų, nes reikėjo, kad Lenkija būtų didelė ir stipri, kad atsilaikytų prieš bolševikus ir Vakarus nuo jų saugotų. Ir šiandien yra panašiai, laimi pragmatiniai interesai. Kad ir JAV prezidento Donaldo Trumpo šūkis: „Amerika yra pirmiausia...“ (keliamas į 4 psl.)

Naikinama Seimo Laisvės kovų komisija

Seimo Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos atstovai Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė ir Arvydas Anušauskas spaudos konferencijoje pristatė savo poziciją, nepritariant 20 metų veikiančios Seimo Laisvės kovų komisijos naikinimui.

Kaip žinome, valdantiesiems atstovaujantis Seimo narys Arūnas Gumiuliauskas pasiūlė pakeisti Seimo statutą ir sujungti Laisvės kovų bei Valstybės istorinės atminties komisijas. Jo siūlymu būtų įsteigta Valstybės istorinės atminties ir laisvės kovų komisija, turinti nuolatinės komisijos statusą.

„Laisvės kovų komisija, kuri be pertraukos veikia nuo 1997 metų, sukurtą siekiant nagrinėti laikotarpį nuo 1939 iki 1993 metų. Komisija sprendžia ne tik istorinės atminties aktualijas minėtu laikotarpiu, bet ir socialinius klausimus, susijusius su politiniais kaliniais, tremtiniais, nuo okupacijos nukentėjusiais asmenimis“, – sakė TS-LKD frakcijos seniūno pavaduoja, Laisvės kovų komisijos narė Radvilė Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Pasak parlamentarės, jungiant komisijas padidėtų darbo krūvis naujos komisijos sekretoriatu, taigi ir darbo efektyumas sumažėtų. Ar to norime, ypač kai spręsti klausimą tikrai dar yra.

„Kai Kultūros komitetas buvo atskirtas nuo švietimo, siekta sureikšminti, nežinia, ar pačią kultūrą, ar patį poną pirmininką R. Karbauskį. Šiuo atveju galima priešingai: akivaizdžiai matyti, kad siekiama konsoliduoti ir centralizuoti vienose rankose viską, kas susiję su istorine atmintimi, taip tarsi sumenkinant nukentėjusią rezistencinėje kovoje asmenų reikšmę mūsų valstybėje“, – teigė R. Morkūnaitė-Mikulėnienė.

Seimo narys, Istorinės atminties grupės narys Arvydas Anušauskas stebėjosi noru įskiepyti daliai visuomenės įprastą požiūrį, kai viskas reliatyvizuojama, bandant įteigtį, jog visi kentėjo, kam dar reikia atskiros komisijos.

„Kam dar reikia atskiros komisijos žmonėms, kurie kentėjo Sibire ar Gulagolageriuose, juolabiau kaijų nuolat mažėja. Nenorėčiau, kad tokis požiūris būtų vyraujantis. Deja, bet prieš 20 metų tų žmonių buvo trečdaliu daugiau nei dabar. Kai kurios šių asmenų grupės problemos buvo išspręstos, bet didelė dalis – dar ne“, – pabrėžė Seimo narys.

A. Anušauskas praėjusią savaitę pateikė įstatymo projektą, siūlydamas papildyti Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymą nauja nuostata, kad tremtiniam būtų prilyginti ir tie, kurie gimė buvusių politinių kalinių ar tremtinų šeimose, bet dėl administracinių ar kitų aprubojojimų negalėjo sugrįžti į Lietuvą. Tokių asmenų būtų apie pusę tūkstančio.

R. Morkūnaitė-Mikulėnienė priminė TS-LKD siūlymą padidinti Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro darbuotojams atlyginimus, kad jie bent panašetų į orius, jei norime, kad mūsų istorija būtų ištirta ir tinkamai įamžinta. Deja, bet valdantieji šiuos siūlymus atmetė.

„Komisijas galima nors ir visas sujungti, o kas po to? Laisvės kovų komisija skirta labai specifinei žmonių grupėi, kurie nukentėjo ne tik fiziškai, bet ir psichologiškai. Ir dėl jų šios komisijos reikia“, – pabrėžė A. Anušauskas.

Spaudos konferencijoje dalyvavusi Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų

sajungos valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė priminė, kad 2017 metais atkūrus Valstybės istorinės atminties komisiją patikinta, jog ji funkciją su kitomis komisijomis nedubliuos. Tačiau dabar matome, kad klaušimai, susiję su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimų centro veikla ir KGB duomenų paskelbimu, pagal kompetenciją priklausančios terti Laisvės kovų komisijai, perduoti Valstybinei istorinės atminties komisijai.

„Galbūt todėl, kad tokius tyrimus nurodoma atliliki komisijai, kuriai vadovauja valdančiosios daugumos atstovai. O šiai, kuriai priklausytų tokius tyrimus atliliki, vadovauja opozicijos atstovas, – noru politizuoti svarbių institucijų veiklą stebėjosi R. Duobaitė-Bumbulienė ir pabrėžė: – Mūsų organizaciją tokie sprendimai liūdina. Dar nemaža dalis tremties ir represijas išgyvenusių žmonių yra gyvi ir jiems reikia valstybės dėmesio bei rūpesčio. Būtent tai ir numatyta Laivės kovų komisijos veikloje.“

Visuomeninės tarybos prie Laisvės kovų komisijos pirmininkas Gvidas

Rutkauskas šiame valdančiųjų pasiūlyme įžvelgė analogiją su universitetų jungimui, kai jungiami visai nesuderinami universitetai. Šiuo atveju jungiamos dvi komisijos, kurios dirba visiškai skirtingus darbus.

„Prie Laisvės kovų komisijos esanti Visuomeninė taryba, kurios nariai yra 16-os patriotinių organizacijų atstovai, pasipiktinė ir nepritaria šiai komisijų jungimo procedūrai. Tremtiniai, politiniai kaliniai ir kiti laisvės kovų dalyviai galėtume patarti, tačiau mūsų nuomonės niekas nebeklauso. Sujungus komisijas, patariamosios Visuomeninės tarybos išvis nebėlktų“, – sakė G. Rutkauskas.

Laisvės kovų komisija sprendė tremtinį, laisvės kovų kovotojų probleminius klausimus. Istorinės atminties komisija daugiau rūpinosi politiniais klausimais. Taigi šios dvi komisijos savo veiklos nedubliavo. Įsteigiant naują darinį, pirmosios funkcijos būtų gerokai susiaurinamos. Ar tai šios valdžios prioritetas?

„Tremtinio“ inf.

Informacija apie atvirus pirminius TS-LKD kandidato į prezidentus rinkimus

Jau prasidėjo TS-LKD partijai neprilausančių asmenų, kurie nori dalyvauti TS-LKD atviruose pirminiuke rinkimų metu spręsimi, ką remti 2019 metų prezidento rinkimuose. Atviruose pirminiuke rinkimuose dalyvaus du kandidatai: Ingrida Šimonytė ir Vygaudas Ušackas. Rinkimai vyks lapkričio 3–4 dienomis.

Atviruose pirminiuke rinkimuose gali dalyvauti TS-LKD nariai (papildomai registruoti nereikia) ir visi neabejtingi piliečiai nuo 16 metų. Šie asmenys negali priklaustyti kitoms partijoms ir rinkiminių tikslų turintiems dariniams (pavyzdžiui, visuomeniniams komite-

tams). Ne TS-LKD nariai, kurie nori dalyvauti pirminiuke rinkimuose, turi iš anksto registruotis internetu www.demokratijossvente.lt. Kviečiame raginti savo bičiulus, šeimos narius registruotis, kad lapkričio 3–4 dienomis padėtų mums išrinkti TS-LKD rengiamą kandidatą į LR Prezidentus.

Kiekvienas užsiregistravęs asmuo gaus patvirtinimą apie sėkmingą registracijos procesą. Po registracijos per 5 darbo dienas užsiregistravęs asmuo gaus patvirtinimą, kad Centrinė rinkimų komisija patvirtino jo teisę dalyvauti rinkimuose. Per šį penkių dienų laikotarpį kiekvienas asmuo bus tikrinamas, siekiant išsiaiškinti, ar nepri-

klauso kitai politinei partijai arba rinkiniui tikslų turinčiam dariniui, ar registravosi laisva valia. Todėl užsiregistravęs asmuo gali sulaukti Centrinės rinkimų komisijos atstovo skambučio arba elektroninio laiško prašant patikslinti kai kurią informaciją, dėl to neįrektų nustebti.

Registracija vyks iki spalio 25 dienos 24 valandos.

TS-LKD nariams papildomai registruotis nereikia, tik ateiti lapkričio 3–4 dienomis į savo skyriaus paskelbtą balsavimo vietą ir atiduoti balsą už palaikomą kandidatą. LPKTS nariams, kurie neprikluso TS-LKD, registracija būtina.

Balsavimas vyks lapkričio 3–4 dienomis, užpildant büljetenį balsavimo vietoje. Vadinas, kiekvienas TS-LKD narys arba iš anksto užsiregistravęs asmuo turės galimybę ateiti į vieną iš nustatytų balsavimo vietų (jos bus visose Lietuvos savivaldybėse) ir atiduoti savo balsą už pasirinktą kandidatą į prezidentus. Balsavimo vietas ir laikai bus paskelbti ne vėliau kaip iki spalio 21 dienos.

Kartu su TS-LKD remiamo kandidato į LR Prezidentus rinkimais vyks savivaldos ir Europos Parlamento sąrašų reitingavimas. Sąrašus reitinguoti galės TIK partijos nariai.

TS-LKD inf.

Įvykiai, komentarai

„Tai buvo kova už Konstituciją ir už valstybės pamatus“

Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų (TS-LKD) partijos pirmininkas Gabrielius Landsbergis spaudoskonferencijoje pristatė išrinktąją Seimo narę Ireną Haase. Ji bus 31-oji Seimo TS-LKD frakcijos narė ir planuoja dirbti Teisės ir teisėtvarkos komitete.

„Irena Haase laimėjo po sudėtingos, sekinančios kovos. Tai nebuvo eiliniai rinkimai. Zanavykų apygardos žmonės išsakė savo nuomonę apie kandidatus į Seimo narius, ypač apie tą, kuris pažeidė Konstituciją mėgina grįžti atgal į Seimą. Tai buvo kova už Konstituciją ir už valstybės pamatus, kuriuos mes siekiame apsaugoti. Džiaugiuosi, kad žmonės pasirinko išmintingai“, – pri-

statydamas išrinktąją Seimo narę Zanavykų apygardoje sakė TS-LKD partijos pirmininkas G. Landsbergis.

Zanavykų apygardos piliečiai atidžiai rinkosi savo atstovą. I. Haase asmeninėmis savybėmis ir darbo patirtimi, dirbdama advokate ir gindama šakięs jiems aktualiaus klausimais, sugebėjo įtikinti kraštiečius, kad savo darbą ir patirtį geriausiai panaudos Lietuvos Respublikos Seime.

„Šiandien Lietuvos žmonės nejaucia, kad valdančioji dauguma jiems atstovauja. Man atrodo, kad jų balsavimas Zanavykų apygardoje Seimo nario antrajame rinkimų ture ir buvo akivaizdus to parodymas. Kuo pastaruoju metu už-

siima valdančioji dauguma – tai tikrai nėra žmonių interesų gynimas. Neatsi-menu kitos žinios iš valstiečių daugumos per pastaruosius pusę metų, kuri nebūtų susijusi su kokia nors komisija, tyrimu, politiniu skandalu, taip siekiant pridengti savo bėdas. Tokias žmonių nuotaikas ypač gerai pajautau kartu su Irena rinkimų kampanijos metu eidamas nuo durų prie durų“, – rinkiminės kampanijos išpūdziai dalijosi G. Landsbergis.

Savo ruožtu išrinktoji Seimo narė I. Haase padėkojo partijos pirmininkui, bendražygiams, ypač – politinių kalinių ir tremtinių bei partizanų bendruomenei. Ji džiaugėsi žmonių pasitikėjimu ir dekojo rinkėjams.

Spausdoskonferencijoje G. Landsbergis padėkojo TS-LKD kandidatei paramą išreiškusiems Seimo Pirmininkopavaduotojai Rimai Baškienei ir valdančiųjų atstovui Vytautui Bakui, taip pat žemės ūkio ministriui Giedriui Surpliui.

TS-LKD informacija

Balsavo už Ireną Haase ar prieš Mindaugą Bastį?

Baigiantis rugsėjui Lietuvoje įvyko vienas dalykas, kuris, atrodo, visuomenės dėmesio žymiai nepatraukė. Tai buvo Seimo nario rinkimai Zanavykų vienmandatėje apygardoje, apimančioje Šakius bei kelias Kauno bei Vilkaviškio rajonų apylinkes. Tiksliau – sekmadienį įvyko antrasis turas, kuriame pergalę šventė TS-LKD kandidatė Irena Haase. Ir ne prieš bet ką, bet Mindaugą Bastį! Taip, tą patį, dėl kurio aistrosvirė pavasarį. Pri-minsime, kad kovo mėnesį Seime vyko aršios batalijos dėl šio seimūno, nes paaiškėjo, kad M. Bastys palaikė ryšius su Rusijos veikėjais: Konstitucinės Teismas tuomet paskelbė išvadą, kad parlamentaras sulaužė priesaiką ir šurkščiai pažeidė Konstituciją, kai nuslėpė savo ryšius su buvusių KGB darbuotoju. Be abejo, opozicija pareikalavo interpellacijos žmogui, dirbusiam (o gal ir tebedirbančiam?) prieš Lietuvą Rusijos naudai. Kovo 13 dieną M. Basčio apkaltos procesas žlugo, po slapto balsavimo paaškėjus, kad Seimas palieka jam mandatą. Tąkart sureagavo visuomenė, trečiadienį įvyko protesto mitin-

gas Vilniuje, o dar kitą dieną M. Bastys įteikė Vyriausiajai rinkimų komisių raštą dėl savo įgaliojimų nutraukimo, kuriame teigė, jog palieka Seimą savo noru. Kadangi M. Bastys į Seimą buvo išrinktas Zanavykų vienmandatėje apygardoje, jam atsistatydinus čia turėjo įvykti nauji rinkimai. Jie ir įvyko rugsėjo mėnesį. Atrodytų, faktas, kad šiuose rinkimuose išdrįso dalyvauti tas pats valstybės išdavimų kaltintas M. Bastys, yra precedento neturintis skandalas, visgi iš šių dienų pozicijų pažvelgus atgal, taip neatrodo. Juk R. Karbauskis „valstiečiai-žalieji“ ir kovo mėnesį stengėsi, kad M. Bastys liktų Seime (na, kaltinimai, kad TS-LKD slaptame balsavime palaikė M. Bastį – téra gudri „valstiečiai-žalieji“ išmonė pagal strategiją: gali pridergti į miltus ir pasakyti, kad tai padarė konservatoriai – suveiks!), o matydami, kad visuomenės kantrybė baigia išsekti, patarė jam pačiam atsistatydinti ir tokiu būdu išsaugoti galimybę vėl kandidatuoti. Taigi M. Bastys ir vėl kandidatavo Zanavykų vienmandatėje apygardoje ir net išėjo į ant-

rą turą! Štai ir turime paradoksą, kad vilkas, pjovės avis avidėje, vėl bando patekti į ją. Baisiausia, kad atsiranda avij, balsuojančių užvilką! Bet įdomiausia tai, kad jis be vargo įveikė Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sajungos atstovą – žemės ūkio ministrą Giedrių Surplį. Keista, tiesa? Juk R. Karbauskis bet ką padarys, kad jo žmogus laimėtų bet kokiuose rinkimuose, o čia – M. Bastys! Negana to, daugiausia balsų pirmame ture surinko nekenčiamos TS-LKD kandidatę I. Haase. Peršasi išvada, kad M. Bastys Seime buvo reikalingesnis, jei „valstiečiai-žalieji“ nerėmė G. Surplio. O gal R. Karbauskis norėjo pasižiūrėti, kokios teorinės galimybės įveikti konservatorius per rinkimus, jiems priešstačius netgi tokius prieštaragingai visuomenėje vertinamus konkurentus? Pavyzdžiu, Rolandą Paką prezidento rinkimuose? Arba kažką panašaus savivaldos rinkimuose? O gal dar kai kam rūpejo sužinoti, kokios mūsų visuomenės tolerancijos ribos žmonėms, išdavusiems valstybę? Kaip bebūtų, M. Basčio fenomenas verčia nerimauti dėl de-

mokratijos grimasą, tiesa, teko girdėti atsiliepimą, kad M. Bastys per balsavimą paštu surinko nepalyginamai daugiau šalininkų nei kiti konkurentai – tai irgi signalas, kad balsavimo paštu sistema negarantuoja objektyvumo.

Taigi rinkimai į Seimo nario vietą Zanavykų vienmandatėje apygardoje baigėsi, „valstiečiai-žalieji“ lyderis R. Karbauskis pasveikino nugalėtoją I. Haase, TS-LKD partijos lyderis Gabrielius Landsbergis pasidžiaugė pergaile, primindamas valdančiųjų daugumai, kad tai „rinkėjų signalas“ valdantiesiems... Visgi neapleidžia nuojauta, kad R. Karbauskio sveikinimai nėra nuoširdūs, o G. Landsbergio džiugesys neturi pagrindo – didelė tikimybė, kad konservatorė I. Haase beveik dvigubai aplenkė M. Bastę ne todėl, kad didesnė dalis rinkėjų (beje, balsavimas vyko vangiu nei per pirmajį turą) už ją balsavo kaip už TS-LKD atstovę, bet kad buvo balsavama būtent prieš M. Bastį. Šie rinkimai buvo signalas visoms politinėms jėgom, tik kuri iš jų pasimokys?

Gintaras MARKEVIČIUS

Rasos Juknevičienės darbo vizitas Juodkalnijoje

Tėvynės sajungos-Lietuvos krikščionių demokratų frakcijos narė, NATO Parlamentinės Asamblėjos (PA) prezidentė Rasa Juknevičienė ši trečiadienį išvyko į Vakarų Balkanus – Juodkalniją bei Bosniją ir Hercegoviną.

Vizitą į Vakarų Balkanus R. Juknevičienė pradės nuo Juodkalnijos, kur susitiks su šios šalies Prezidentu Milo Djukanovičiumi, parlamento Pirmininku Ivanu Brajovičiumi bei kitais pareigūnais. Juodkalnija – naujausia NATO

narė, į Aljansą įstoja iš 2017 metais. Tai pirmasis NATO PA prezidento vizitas po įstojimo.

„Juodkalnijos įstojimas į NATO yra be galo svarbus žingsnis ne tik Vakarų Balkanų stabilumui, tačiau ir visos Europos saugumui. Man bus svarbu pasidalinti patirtimi, kurių sukaupėme mes, nes visos Balkanų šalys patiria didelį Rusijos spaudimą bei panašias hibridines įtakas. Parlamentinė dimensija tampa vis svarbesne, nes rinkimai viso-

se Europos valstybėse tampa išorinių jėgų taikiniu. Todėl mano vizito tikslas – paskatinti naujosios narės parlamento narius kuo aktyviau dalyvauti Asamblėjos darbe, kad galėtume labiau vienyti jėgas labai panašioms grėsmėms atremti, plėsti saugumo erdvę Europoje“, – pažymi R. Juknevičienė.

Ji taip pat vadovaus NATO PA delegacijai, stebint Bosnijoje ir Hercegovinoje ateinantį savaitgalį vyksiančius parlamento rinkimus, susitiks su nevy-

riausybinių organizacijų, žiniasklaidos atstovais.

„Ši valstybė per karą, subyrant Jugoslavijai, patyrė pačius didžiausius baimės. Taika iki šiol yra didžiausias šios šalies tautų pasiekimas. Man Bosnijoje ir Hercegovinoje teko lankyt Lietuvos karius dar 1998 metais, tada mačiau sugriautus miestus ir kaimus. Dabar bus įdomu čia sugrįžti, Lietuvai jau antrą dešimtmétį esant NATO ir ES nare“, – sakė NATO PA prezidentė.

Pasaulis turi būti reiklesnis tarptautinėms institucijoms

Lietuvos Respublikos Prezidentė Dalia Grybauskaitė, rugsėjo 27 dieną sakydama metinę kalbą Jungtinių Tautų (JT) Generalinėje Asamblėjoje, Niujorke, atkreipė pasaulio dėmesį į Jungtinių Tautų ir kitų tarptautinė bendruomenė vienijančių institucijų problemas vykdant joms patiketą misiją.

Pasak Prezidentės, šiandien križę išgyvena ne tik JT, bet ir PPO, todėl šalies vadovė pakvietė tarptautinę bendruomenę ir valstybes nares iš naujo įgaliinti paralyžiuotas institucijas. Jos

turi būti pritaikytos naujoms realijoms ir laikmečio iššūkiams.

Sakydama kalbą svarbiausiai kasmetiniame pasaulio lyderių debatų renginyje, Prezidentė taip pat perspėjo apie galimus daugiašalės diplomatijos krizės padarinius.

Prezidentės teigimu, šiandien visi nori galvoti, kad daugiašalės institucijos, išskaitant ir Jungtines Tautas, yra stiprios, galinčios pasipriešinti agresijai ir tarptautinių taisyklų nepaisymui, tačiau situacija kitokia. Pasaulis – dar

labiau susiskaldęs, o institucijos negeba mūsų apsaugoti nuo neteisėto jėgos panaudojimo ir ekonominių audrų.

Valstybės vadovė pabrėžė, kad beveik per kiekvieną didžiulę pastarojo dešimtmečio krizę – nuo Sirijos iki Ukrainos, nuo Mianmaro iki Jemeno, JT Saugumo Tarybai nepavyko atliki prasmindo vaidmens dėl valstybių nesugebėjimo pakilti virš nacionalinių interesų ir veto teisės naudojimo.

Šalies vadovė taip pat atkreipė dėmesį į stiprėjančio populizmo ir izolia-

vimosi keliamus pavojuj.

Pasak šalies vadovės, iki šiol pasaulis buvo pernelyg tylus, pasyvus ir abejingas, todėl privalome pripažinti, kad mes, valstybės narės, turime galiai ir išteklių suteikti Jungtinėms Tautoms galimybę kovoti už laisvę, lygybę ir žmogiškumą. Prezidentės teigimu, visi mes ir esame Jungtinės Tautos, todėl turime prisiimti atsakomybę už savo ateityt ir suteikti galių Jungtinėms Tautoms imitis veiksmų.

Prezidentės spaudos tarnyba

Tremtinių talkininkai

Šiaulių miesto Švietimo centre veikia moksleivių savanoriavimo būrelis. Jo paskirtis – padėti seneliams, neigaliems žmonėms. Rugsėjo paskutinėmis dienomis pasiūlė mums savo pagalbą Šiaulių miesto Juventos progimnazijos moksleiviai. Kadangi mes, Šiaulių filialo tremtiniai, prižiūrime Šiaulių miesto Ginkūnų kapinėse tremtinių sektorius – pjauname žolę, grėbiaime lapus, tai mielai priėmėme moksleivių pasiūlymą. Talkininkus pasitikome kapinėse. Pradžioje apžvelgėme skaudžią Lietuvos istoriją, išsiaiškinome, kodel ant paminklo prie jėjimo į „baltų kryželių šventovę“ būtina perskaityti žodžius: „Ačiū Tau, Viešpatie geras, kad leidai nūmirt Lietuvoj“. Malonu buvo matyti mokiniai susimąsius žvilgsnius, susikaupusius veidus... O pasukui prasidėjo darbas – doras, geranoriškas, nuošir-

(atkelta iš 2 psl.)
(Bet jis vis dėlto nepamiršta Vidurio Europos pakraščio valstybių, jas remia, stiprina jų gynybinį pajėgumą ir atsiunčia JAV kariuomenės dalinius.)

Garsus Jungtinės Karalystės žurnalistas Edvardas Lukas rašo, kad Molotovo-Ribentropo paktas buvo pragmatinis grobikų suokalbis. Dėl to buvo okupuotos Baltijos šalys, užpulta Suomiija, padalintos Lenkija ir Rumunija.

Dabar labai konkretus A. Merkel pragmatizmo pavyzdys yra „Šiaurės srautas – 2“ sandoris su V. Putiniu. D. Trumpas siūlė Europai teikti dujas iš JAV, bet jos buvo brangesnės už rusiškas, ir A. Merkel pasirinko eiti obuoliuoti su V. Putiniu. Dėl to D. Trumpas paskelbė sankcijas visoms Europos bendrovėms, dalyvaujančioms šiame sandėryje. Šiuo požiūriu JAV ir D. Trumpas pasirodė kur kas nuoseklėnis ir doresnis už trumparegius Europos pragmatikus, kurie dėl trumpalaičių naudos pamiršo Ukrainos ir visų Vidurio Europos valstybių interesus.

Linas Kojala „Delfi.lt“ dėstė panasią poziciją. Prancūzijos ir Vokietijos lyderiai vengia Kremliaus izoliacijos dėl pragmatiškų sumetimų ir dėl istorinės atminties. V. Putinas nelaukė rimtos reakcijos dėl Krymo, kaip ir dėl Gruzijos užpuolimo. Rusija sulaukė sankcijų, tik neaišku, kaip jos paveikė Rusiją, nes V. Putinas jokių išvadų nedaro, o ES jau kainavo 30 milijardų eurų. (Turbūt duju ir naftos pirkimo stiprus sumažinimas greitai paveiktu.)

E. Makronas yra pareiškęs: „Esame suinteresuoti su Turkija, kaip ir su Rusija, palaikyti strateginę partnerystę...“ Jis, kaip ir A. Merkel, periodiškai susitinkėja su V. Putiniu. O šiam tik to ir tereikia. Tuo tarpu Rusijos propaganda stengiasi supriešinti ES su JAV ir tuo susilpninti NATO. Rekomenduoja JAV nedalyvauti pratybose ES, nes tai labai brangus ir beprasmiška. Ar tie

dus. Padarėme daug. Tačiau dar nebaigne darbo šiltai atsisveikinome, nes atvyko kita Juventos progimnazijos klasė su istorijos mokytoja. Buvo naujo džiaugsmo. Vėl apžvelgėme tremties istoriją ir vėl matėme gražią, viltingą Lietuvą mūsų vaikuose.

Ačiū jums, mieli Juventos progimnazijos moksleiviai, mokytojai. Iki kitoto susitikimo, brangieji, nes dar daug lapų liko ant medžių...

Valerija JOKUBAUSKIENĖ
Nuotrauka Eduardo Manovo

Vakarų pragmatizmas viršija vertėbes

ES lyderiai tokie trumparegiai, ar vėl nugali pragmatiniai interesai?

Saulius Spurga kalba apie Lietuvos poziciją. Prezidentė Dalia Grybauskaitė 2013 metais priėmė Tibeto dvasinį lyderį Dalai Lamą. Dėl to Kinija sustabdė su Lietuva visus bendrus projektus ir investicijas, nutraukė derybas dėl eksporto. Kaip elgtis ateityje, ar bet kokia kaina remti demokratiją, ar eiti pragmatizmo keliu? Kodėl Europos Žmogaus Teisių Teismas paskelbė, kad Lietuva turi mokėti 130 tūkstančių eurų kompensaciją palestinieciui Abu Zubaydah už jo kankinimus CŽA Antaviliuose, o ne JAV? Ar dėl to, kad Amerika EŽTT nepasiekama, ar kad ji galinga? Bet ar toks „teisingumas“ turi būti?

Vytautas Sinica į problemą žvelgia būsimų Lietuvos prezidento rinkimų kontekste. Šiemet A. Merkel faktiškai parduoda visą mūsų regioną, tiesdama Nordstrym-2 dujotiekį ir kartu finansuodama Rusijos ginklavimą. D. Trumpas atvirai įvardijo Vokietiją Rusijos įkaite ir perspėjo dėl galimų JAV sankcijų šio dujotiekio investuotojams. JAV dar pernai siūlė iš jos pirkti dujas, bet A. Merkel daro ne tik prekybinį, bet ir geopolitinį pasirinkimą Rusijos naujaidi. Iš esmės yra pasirašomas Merkel-Putino paktas. Gi E. Makronas eina dar toliau, siūlo kurti Europos karinę struktūrą be JAV ir Europos gynybos architektūroje nori matyti amžiną sajungininkę Rusiją. Jie abu siekia grąžinti Europą į 19 amžiaus vidurį ir tada buvusių Sventosios Sajungos taisykles.

Gal visa tai yra tik klaikia iliuzija, kuria net skleisti pavojinga. Bet kai Vakarų lyderiai brėžia aiškią trajektoriją link pragmatinių santykų su Rusija, Lietuvai šioje krizinėje situacijoje pirmiausia reikia pripažinti kylančią grėsmę ir ruoštis ją atremti. Vargu ar Lietuvai ir jos žmonėms bus gerai tai, kas gerai Berlynui ir Paryžiui.

Dr. Povilas JAKUČIONIS

Sveikiname

1951 metų spalio 2–3 dienomis sovietų okupuotos Lietuvos teritorijoje vyko trėmimai pavadinimu „Osen“ („Ruduo“). Jų metu į Krasnojarsko kraštą išstrepta daugiau kaip šeziolika tūkstančių žmonių, tarp jų apie penki tūkstančiai vaikų. Šie trėmimai buvo vykdomi tik Lietuvoje – Latvijoje ir Estijoje jų nebuvo.

Ne visi ištremti vaikai sugrįžo į Tėvynę, daug jų liko ilsetis Sibiro žemeje. Noriu pasveikinti tuos vaikus, kurie grįžo į Lietuvą, dalyvauja jos kūrime ir stiprinime. Sveikatos jums ir Dievo palaimos.

**Vladas Sungaila,
LPKTS Kauno filialo valdybos pirmininkas**

Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią tremtinę, ilgametę Druskininkų filialo tarybos narę **Angelę ŠERKŠNIENĘ**. Linkime sveikatos, laimingų gyvenimo metų bei Dievo palaimos.

LPKTS Druskininkų filialas

Padėka

Dėkojame paaukojusiems Partizanų alėjos Kaune įrengimui:

**Ignui Poželai – 100 eurų,
Albinai Raškevičiūtei – 20 eurų,
Vladislovui Šlažikui – 20 eurų,
Juozapui Virbaliui – 50 eurų,
Jonui Stoniui – 50 eurų,
Česlovui Tarvydai – 50 eurų,
Stasei Želnienei – 30 eurų,
Emilijai Moliejienei – 20 eurų.**

Visus geros valios žmones kviečiame aukoti Partizanų alėjos Kauno senosiose kapinėse statybai. Aukojamas lėšas prašome pervesti į Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos sąskaitą LT537044060008103591, AB „SEB bankas“, banko kodas 70440. Daugiau informacijos www.partizanualeja.lt.

Dėkojame už Jūsų gerumą!

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė

Lietuvių tautos šviesuoliai

Mokytojo dienos išvakarėse skaitytojus pasiekė unikali knyga „Nepriklausomos Lietuvos mokytojai: 1919–1940 metų biografijos“. Kone penkių šimtų puslapiai leidinyje skelbiamos 505 tarpukario Lietuvos pradžios mokyklų biografijos.

Knygos sudarytojas kultūros istorikas, žurnalistas dr. Kazys Račkauskas pratarmėje taikliai pastebi: „Lemtingas vaidmuo stiprinant mūsų valstybės pamatą – ugduant tautos dvasią bei jaunąją kartą, puoselėjant lietuviybę, tautinę savigarbą, istorijos ir kultūros savastį, laisvęs, nepriklausomybės pojūtį, pirmiausiai gulė ant mokytojo pečių. Visa tai įtaigiai diegė ir skiepijo mūsų tautos atžaloms gausiausia tarpukario pedagogų bendruomenės dalis – šalies pradžios mokyklų mokytojai.“

Duomenis sudarytojas rinko iš archyvų, domėjos, kur mokytojas pradėjo pedagoginį kelią, kur ilgiausiai mokytojavo. Biografinių duomenų rinkimą labai apsunkino 1940 metų pabaigoje okupacinės valdžios Lietuvos mokytojams išdalintos anketos, kur jie turėjo atsakyti į 33 klausimus ir aprašyti savo gyvenimą. Tai buvo neakivaizdinis mokytojų tardymas. Į anketos klausimus jie stengėsi atsakyti kuo trumpiu, kartais rašydamo nelabai išskaitomu raštu, nevengdavo kartaus žodžio „buržuazinė“ valdžiai ir pagyrų „išvaduojams“. Kadangi cituojamų tekstų kalba netaisyta, sudarytojas prašo skaitytojo būti geranoriškam ir atsižvelgti į oku-

Kazys Račkauskas

**Nepriklausomos
Lietuvos
mokytojai**

1918–1940 metų biografijos

paciūnų laikotarpio aplinkybes.

Šioje knygoje yra 130 biografijų mokytojų, kurie pirmaisiais okupacijos metais patyrė žiaurias okupantų represijas – atsidūrė tremtyje ar lageriuose. Skaitytojo dėmesį patraukus buvusio krašto apsaugos ministro generolo Jono Černiaus sesers mokytojos Stefanijos Černiauskaitės-Dimindavičinės, prezidento Antano Smetonos dukterės, generolo Stasio Raštikio žmonos Elenos Marijos Smetonaitės-Raštikienės, partizanų vado Adolfo Ramanausko-Vanago biografijos.

„Tremtinio“ inf.

Už poliarinio rato

Pabaiga.
Pradžia Nr. 35 (1297)

Sudie, pragaro sala!

1946-aisiais mama Trofimovskė pagimdė broliuką Jonuką. Jai visiškai sušlubavus sveikatai vietinė valdžia leido palikiť salą ir išsiuntė į Jakutską. Buvo jau 1947-ieji. Po to ir kiti tremtiniai, išsekę nuo darbų, stengési išvažiuoti. Salą, kaip pasakojo tévai, užliejo 1949 metais. Aš pradéjau mokyti pirmoje rusų mokyklos klasėje, brolis – antroje. Tévams pagal profesiją dirbtį neleido, mama įsidarbino ligoninėje, o tėtė – statyboje staliumi. Taip ir gyvenome. 1950 metais Jakutskė gimė dar vienas brolis Levukas, buvome jau šeši žmonės. Tévai dirbo, o mes augome – tarsi gyvi skeletai. Tik akys žibėjo. Namuose kalbėjome lietuviškai, už namų sienų – rusiškai. Gyvenome barake, kur tarp ivedimų tautybių žmonių buvo visokių – vagių, recidyvistų, aferistų, chuliganų. Mes jų bijome ir vengėme, tačiau jie mūsų nelietė, sakydami „chorošije dieti“ (gerivai – rusiškai).

Liepą, kai būdavo šilčiausia, eidavome maudytis į protaką Tolinebrisdavau, nes nemokėjau plaukti, o brolis Romas mokėjo, bet aš dėl jo labai bijodavau. Mat buvo pramuštgalvis. Aš prižiūrēdavau mažesniuosius, todėl vietiniai gyventojai mane vadindavo mažaja mama. Rūpintis jaunesniasiais teko ištisai, nes tévai ilgai dirbdavo. Mums su vyresniuoju broliu tekdayo ir šeimininkauti.

Gržimas namo

1953 metais mirė Stalinas. Vietiniai gyventojai pradėjo kalbėti, kad dabar mus paleis į tévynę. Ir tikrai – 1956 metais mus reabilitavo kaip nekaltais išvežtus ir davė leidimą gržti į Lietuvą. Iš namų vežte išvežė, o gržti, nors ir reabilituotiems, reikėjo savo lėšomis. Šiek tiek susitaupė kelionei 1957 metų rudeni parvažiavome į Lietuvą.

Ak, Lietuva, tévynė, tu mums buvai kaip žvaigždė sunkiame gyvenimo kelyje, todėl jautémės tokie laimingi, sugrižę iš tos bado, šalčio, amžino išaložmės, kur pramynėm kruvinus takus. Ir nors mūsų kūneliai buvo išsekę, bet džiaugsmas – neapsakomas. Kad galim ramaiai miegoti, būti savo šalyje. Dėkojame Dievui, kad visa šeima likome gyvi.

Tremtinį gretos kiekvienais metais vis retėja, gyvename, senstame. O tie, kuriems nebuvo lemta sugržti į savo tévynę, amžiams paliko ilsėtis amžino išalo žemėje prie Laptevų jūros. Lai beržai žaliuoja Lietuvos žemėje, lai niekas te neišgyvena to, ką teko patirti mums!

Gržę iš Sibiro, apsigyvenome Kauñe pas mamos seserį, kuri savo bute mums, šešiemis asmenims, skyrė didžiausią kambarį. Be to, čia dar gyveno ir kita teta. Tévai susirado darbus, o mes ėjome į mokyklą. Tik Romas pradėjo lankyt J. Jablonskio vidurinę, o aš ir Jonas buvome priversti praversti rusiškos mokyklos duris, tada Kauno 19-ą vidurinę: atitinkamai dešimtą, devintą ir penktą klases. 1958 metais Romas baigė mokyklą ir išvyko studijuoti

Į Vilniaus universitetą matematiką. Norėjau būti gydytoja, tačiau į medicinos institutą manęs, kaip tremtinės, mokyti nepriėmė. Tad „plaukiau“ nuo vieno kranto prie kito nerasdama vietas. Teko pasukti į profesinę mokyklą, o ją baigus, dirbau Dirbtinio pluošto gamykloje, bet darbas prie verpimo linijų įrenginių man buvo persunkus. Tad nuėjau mokyti į medicinos serų kursus prie Raudonojo kryžiaus draugijos, dirbau savaitiniame vaikų darželyje. Taip bėgo metai. 1969 metais Romas baigė studijas ir buvo pa-skirtas dirbtui į Kauno politechnikos institutą matematikos dėstytoju. Sukūrė šeimą, gavo bendrabutį. Aš gyvenau su tévais. Jonas dar būdamas studentas vedė ir atėjo su žmona gyventi pas mus.

Ištekėjau 1971 metais už Jono Pranskaičio, gimusio Juškaičių kaimė, Šilutės rajone. Gyvenome vis dar su mano tévais. Po metų gimė sūnėlis Jonas, dar po dvių metų – dukra Regina. 1976 metais vyras pradėjo dirbtui Kaišiadoryse, tad ten nusikraustėme gyventi. Tačiau darželyje vienos negavome nei aš, nei mano vaikai. Pradėjau dirbtui Buitinio gyventojų aptarnavimo kombinate, kur dirbo vyras, toliau nuo centro nusipirkome žemės sklypą namo statybai. Taip prasidėjo mūsų vargai, statyba, jokių patogumų. Dažnai važiuodavome pas tévus, kol jie buvo gyvi. Pasistatėme namą, pradėjome gyventi tarsi patogiau, tačiau darbai nesibaigia visą gyvenimą.

Vaikai baigė mokyklą, pradėjo studijuoti: Jonas – Kauno politechni-

kos institute, o Regina – Vilniaus universitete, paskui Vytauto Didžiojo universitete. Sūnus pradėjo dirbtui Vilniuje, o dukra – Kaune. 1998 metais kombinatas užsidarė, nuėjau dar trejus metus, iki sueis pensinis amžius, dirbtui į ligoninę sanitare.

Paskui auginau vaikaičius: Juozuką, Elzę, Anele, Emutę ir Nedą. Laimingi, kad gyvename savo tévynėje. Dažnai niūnuoju: „Žemėj Lietuvos ažuolai žaliuos...“

Mūsų tévus, išgyvenusius tremties kančias, tais pačias 1981 metais pri-glaudė Kauno Romanių kapinės.

Grūdintas Arktyje

Jonas Puodžius šiltai pasakoja apie tremties draugą Joną Markauską:

Didelė dalis J. Markausko laisvalaikio skiriamā lapteviečių iniciatyvoms ir darbams. Artimi jo idėjų pagalbininkai ir patarėjai – šeima, jo se-sers ir brolių šeimos. Žmona Gražina yra rūpestinga lapteviečių darbų metraštinkė ir leidinių redaktorė. Vilniuje, Aukų gatvėje, atidengtas paminklas–eksponatas „Lietuvos tremtiniam, kentėjusiems ir žuvusiems 1942–1956 metais Jakutijoje“. Šis monumetas atsirado tarsi ir atsitiktinai: pagamintas paminklas dar 2005 metais turėjo būti nuvežtas ir pastatytas Jakutijoje, tačiau Rusijos valdžia ten jį statyti uždraudė. Taip jis liko Lietuvos ir tapo Genocido aukų muziejaus eksponatu po atviru dangumi.

Spaudai paruošė Stanislovas ABROMAVIČIUS

Alfonsas Aliukevičius-Saulė

Jonučių II kapinėse (Kauno rajone, Garliavos seniūnijoje) palaidoti keli šimtai pokario partizanų, tarp jų ir iš tolimesnių apylinkių perlaidoti kovotojų kūnai. 1989 metų lapkričio 11 dieną iš Gojaus šilelio (Kaišiadorių rajonas Kruonio seniūnija) perlaidoti žuvę Tauro apygardos Alfonso Aliukevičiaus-Saulės būrio partizanai: Jurgis Krušinskas-Žiedelis, Stasys Lekavičius-Gulbinas, Pranas Žukauskas-Šalmas.

Deja, Alfonso Aliukevičiaus-Saulės, gimusio 1918 metais ir žuvusio 1947 metų kovo 7 dieną Serbentų kaimė (prie Kampiškių), Kauno rajone, aplinkybės kiek niūresnės. Jis nuo 1946 metų balandžio buvo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės Gedimino kuopos būrio vadas. Partizanai sodyboje buvo iširengę bunkerį, iš kurio keliaudavo su užduotimis po apylinkes, susitikinėjo su kitais partizanais. Deja, kai vyrai buvo bunkeryje, kažkas išdavė. Sodyba buvo apsupta ir padegta, besiveržiantys iš ugnies partizanai nušauti. Tada prigužėjo daug kareivių ir stribų, žuvusių kūnus išsivežė ir kažkur užkasė, tačiau ta vieta nežinoma.

Darsūniškio partizanai

Pokariu Darsūniškio miestelio žmonės rusiškiesiems okupantams atakliai priešinosi. Panemunėje esantis miestelis ribojosi su už Nemuno buvusi Aukštostos Panemunės valsčiumi. Darsūniškio gyventojas Albinas Černiauskas kažkada man teigė, kad vyku-

Alfonsas Aliukevičius su žmona Antanina Lapinskaite-Aliukevičiene, 1939 metai

17 ir ištremti 33 asmenys. Tarp žuvusių partizanų yra šie Darsūniškio ir jo apylinkių gyventojai: Pranas Lapinskas-Uosis (1917–1945), Antanas Lapinskas-Uosis (1920–1945), Antanas Aliukevičius (1924–1945), Pranas Žukauskas-Šalmas (1927–1946), Antanas Žukauskas (1925–1945), Albinas Zavistanavičius-Pikuolis (1929–1944), Alfonsas Zavistanavičius (1927–1945), Juozas Radzevičius (1926–1945), Pranas Dainys (1919–1946), Antanas Mikalauskas-Turgelis (1920–1945), Jonas Švarcas (1922–1947), Pranas Maciulevičius (1921–1944), Jurgis Sakauskas (1921–1945) Juozas Dičiurgis (1920–1945) ir kiti.

Alfonsas Aliukevičius-Saulė gyveno Darsūniškyje. Buvo baigęs vietos pradžios mokyklą, iki vedybų dirbtui tévų ūkyje. 1937 metais vedė iš miestelio kilusią Antaniną Lapinskaite, gimusią 1921 metais, abu augino dvi mergaites: Eleną ir Genovaitę. Sūnus mirė dar būdamas kūdikis. Kadaisė Darsūniškiui priklausė žemės už Nemuno, tai ten, Bačkininkų kaimė, ir buvo pasistaė Aliukevičiai trobas. Sako, prie nepriklausomos Lietuvos Alfonsas buvo būtinios tarnybos puskarininkis, sumanias rikiavo vyrus ir pokario metais. Dalyvavo daugelyje mūsių, o Kruonio stribai jo labai bijojo.

(keliamas į 7 psl.)

Žygis Tauro apygardos partizanų takais

(atkelta iš 1 psl.)

Rūpinosi ryšio palaikymu su užsienio lietuviams – 1947 metais organizavo du žygius į Vakarus: pirmajį Juozo Lukšos bei Jurgio Krikščiūno, antrajį – Juozo Lukšos ir Kazimiero Pyplio. Prisimintina, kad Juozas Lukša ir Kazimieras Pyplys, jausdami pareigą tėvynei, atlikę užduotį, grįžo į Lietuvą toliau kovoti su sovietiniu okupantu. Kazimieras Pyplys-Mažytis žuvo 1949 metų rugsėjo 23 dieną Alytaus apskritys Kalesnykų miške, o Juozas Lukša-Daumantas žuvo 1951 metų rugsėjo 4 dieną čekistų užverbuoto bendramokslio J. Kukausko iškviestas į susitikimą prie Pažerė kaimo Veiverių valsčiuje. Jiems abiems, praturtinusiems Lietuvos istorijos garbingus puslapius, suteiki Laisvės Kovotojo Karžygio garbės vardai.

Partizano Kazimiero Pyplio varda yra susijęs ir su garsiomis Marijampolės Užgavėnių vaišėmis – „blynų baliumi“, kurio metu buvo sunaikintas būrys čekistinių pareigūnų.

Tauro apygarda priešinosi ir rusų kolonistų skverbimuisių Lietuvą, ijos kaimus. 1947 metais iš lapkričio 15-osios į 16-osios naktį įvyko kautynės tarp Tauro apygardos Žalgirio rinktinės partizanų, vadovaujamų V. Štrimo-Šurmo ir ginkluotų kolonistų. Mūši partizanai laimėjo – likę gyvi kolonistai persikraustė į Vilkaviškį, o iš ten išvyko į Rusiją. Panašūs partizanų žygiai stabdė mūsų kraštą, ypač kaimo, rusifikavimo procesą.

Antano Baltūsio darbą tėsė Aleksandras Grybinas-Faustas. Jis aktyviai dalyvavo ir kuriant Žalgirio rinktinę, kurią sudarė Trispalvės vėliavos, Šurmo, Vasario 16-osios bei Dariaus ir Girėno tėvonijos. Aleksandras pradėjo partizanauti 1945 metų pabaigoje Kazlų Rūdos miške. 1948 metų rugpjūtį žuvus Tauro apygardos vadui Jonui Aleščikui-Rymantui, buvo paskirtas Tauro apygardos vadu. Jo žodis lémė paskiriant Pietų Lietuvos srities vadui Dainavos apygardos vadą Adolfą Ramanauską-Vanagą.

Partizaniniams judėjimui daug pa-kenkė J. Markulio-„Erelie“ niekšinga išdavystė. Suimtas, į išdavystės liūnā įklampo ir paskutinis Tauro apygardos vadas Juozas Jankauskas-Demonas, padėjės priešui naikinti ginkluotajį pasipriešinimą. Tačiau čia pat prisiminimi rašytojo Juozo Grušo žodžiai – išdavikais naudojamas, o kai jie jau nereikalingi – sunaikinami. Lygiai tas pats nutiko ir J. Jankauskui. Jį 1955 metais čekistai sušaudė. 1957 metų rudenį apsuptas prie Gelgaudiškio savo namuose nusišovė paskutinis Tauro apygardos partizanas J. Balčius-Plutonas.

Važiuojant Nemuno kairiojo kranato kelio sulėtintu greičiu pravažiavome senąją gotikinę Zapyskio Šventojo Jono Krikštytojo bažnyčią. Prisiminėme, kad ši bažnyčia yra susijusi ir su dr. Vincento Kudirkos vienu gyvenimo tarpsniu.

Pirmai mūsų kelionės stotelė – Griškabūdžio bažnyčia. Joje buvo aukojamos šv. Mišios už mirusius ir gyvus tremtinius, už žuvusį Lietuvos partizaną Aleksandrą Grybiną-Faustą bei už kitus žuvusius Lietuvos laisvės kovotojus.

Griškabūdžio medinė aštuonkampe klasicistinio stiliaus Kristaus Atsimainymo bažnyčia suprojektuota ar-

chitekto karmelito Juozapo Vališausko, pastatyta 1796 metais. Tai vienintelė tokio architektūrinio plano išlikusi bažnyčia Lietuvoje. Bažnyčioje klebonavęs poeto Prano Vaičaičio brolis 1933 metais pagal inžinieriaus Antano Bistricko projektą pastatydino gelžbetoninę varpinę, kuri savo materialine išvaizda yra priešybė greta stovinčiai grakščiai medinei bažnyčiai. Šventoriuje prie tos pačios varpinės palaidotas ir pats kunigas Juozas Vaičaitis. Pažymėtina, kad Antanas Bistrickas suprojektavo ir Kauno Šv. Antano Paduviečio bažnyčią. Iš Griškabūdžio valsčiaus yra kilięs istorikas kunigas Jonas Totoraitis – Marijampolės marijonų gimnazijos steigėjas, Lietuvos universiteto dėstytojas, pirmasis lietuvis, apgynęs disertaciją istorijos tematika, rašęs istorijos vadovelius, 1905 metų Didžiojo Vilniaus Seimo bei 1917 metų Lietuviai konferencijos dalyvis. Šiam iškilimam Lietuvos sūnui atminti bažnyčios šventoriuje yra pastatytas tautodailininko Vido Cikanos sukurtas kuklus paminklas. Priešais bažnyčią, kitoje kelio pusėje esančioje aikštėje 2012 metais buvo atidengtas skulptoriaus Romualdo Kvinto sukurtas paminklas lietuvių kalmos normintojui Jonui Jablonskiui.

Griškabūdyje yra gimus lietuvių pasipriešinimo sovietiniams okupantui dalyvis Simas Kudirka. Jis 1970 metais per JAV ir sovietų žvejybos organizacijų vadovų susitikimą, vykusį JAV teritoriuose vandenye, peršoko į JAV krančių apsaugos laivą, paskui prieverta grąžintas į sovietinį laivą, nuteistas 10 metų kalėti. Griškabūdyje gimė ir Panevėžio vyskupas Juozas Preikšas. Miestelio kapinėse yra palaidotas, praėjės sovietinių lagerių košmarą, žinomas žurnalistas, publicistas, filosofas, vertėjas ir rašytojas Valentinas Gustainis.

Griškabūdžio Kristaus Atsimainymo bažnyčios vidus pasižymi savo puošnumu, mirgančių rombų raižiniais, dekoruotomis durimis. Į akis krito virš durų prasmingai nuteikiantis užrašas, išdrįstas lotyniškomis raidėmis parašyti dar spaudos draudimo laikais: „Namai mano – namai maldos“. Bažnyčios prieangį puošia keturių evangelistų – Jono, Luko, Morkaus ir Mato vaizdiniai su savo liturginiaisiais simboliais. Šonuose – Mozės ir jo brolio Arono – pirmojo izraelitų vyriausiojo kunigo, pasižymėjusio didele iškalba, paveikslai.

Bažnyčios šventoriuje susitikome su čia atvykusiais iš kitų Lietuvos vietų buvusių tremtiniių, Laisvės kovotojų ir Saulių sąjungos atstovais.

Sv. Mišias aukojo savo visuomenine veikla bei gražiu balsu pasižymintis kunigas Vytautas Mazirskas. Pamoksle jis pažymėjo šios dienos liturginę evangelinę prasmę, paminėjo partizaniniame kare žuvusius Laisvės kovotojus, mirusius tremtinius, palinkėjo gyviems išlikusiems tremtiniams, buvusiems partizanams ir kitiems Lietuvos gynejams kuo geriausios sveikatos, Dievo laiminamų gražių gyvenimo dienų.

Po pamaldų eisena su savo vėliavomis pasuko 1945–1950 metais buvusių NKVD, MVD-MGB ir stribų būstinių pastato teritorijos link, kurioje yra pastatytas koplytstulpis ir įrengtas

Tauro apygardos Žalgirio rinktinės žuvusiams Laisvės kovotojams atminimo paminklinis ansamblis. Paminkle išrašyti žodžiai: „Sudaužęs pančius drąsias parnių pulkas Tėvynės laisvės žygi iki galio tės“. Čia sugiedojome Lietuvos himną, padėjome gėlių, uždegėme Atminties žvakių. Raiškingas kalbas pasakė Kudirkos Naumiesčio šaulys Jonas Matijošaitis ir aktyvus Gelgaudiškio LPKTS narys Antanas Bajarčius.

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas, pažymėjės kai kuriuos savo šeimos gyvenimo episodus ir šios vietas reikšmingumą, išeikė kalbėjusiems atminimo dovanėles.

Toliau pabuvojome prie 1949 metų Lietuvos laisvės kovos sajūdžio Deklaracijos signataro Aleksandro Grybinio-Fausto buvusio bunkerio bei jo žūties vietas. Ją surasti mums padėjo rekonstruota uniforma apsirengę „partizanai“. Apžiūrėjus partizaninių kovų vietų rekonstruktoriaus Ramūno Skvireckio iniciatyva atkurtą bunkerį, jo tamsą, požeminę drėgmę, pamatėme kokiomis pasibaisėtinomis sąlygomis partizanams teko gyventi. Jiems dažnai stigdavo net gryno oro, vandens, maisto, paprasciausią higieninių sąlygų. Dar kartą pajutome Lietuvos partizanų auką, jų pasiaukojamą kovą dėl Lietuvos laisvės. Gal kam pasidarė ir gėda dėl šių dienų „išlepimo“ ar beprasmi nuolatinio niurnėjimo.

Prie paminklo kalbėjės istorikas Ramūnas Skvireckas išsamiai papasakojo apie Tauro apygardos vado Aleksandro Grybinio-Fausto gyvenimą, jo sąmoningą pasirinkimą stoti į partizanų gretas, apibūdino partizaninės kovos prasmę. Jo kolega, pritariant savo lūpinei armonikai, padainavo patriotinių dainų. Paminkle išrašyti žodžiai: „Jūs žengėt i kovą nebijant mirties, kad pančiai nuo rankų nukristū, kad viltyssulaukti gražios ateities kiekvieno širdyje nušvistū...“ Paminklas lyg tikrai nušvito padėtų rudeninių gėlių, žvakių

ir pasakyti nuoširdžių žodžių šviesa.

Partizano Aleksandro Grybinio-Fausto gimimo vietoje Lukšiuose susitikome suvietos garsiu seniūnu, tautodailininku, Zyplių dvaro atkūrimo iniciatoriumi, parodų rengėju, mecenatu, Kultūros ministerijos premijos laureatu, LDK Gedimino ordino medailio kavalieriumi, meistrų meistru Vidu Cikana, kurio patriotinio turinio kūriniai puosia daugelį Lietuvos vietų, jo kūryba gėrisi ir užsienis. Prie jo sukurtos „Tremties atminimo koplyčios“ ir greta esančių jo sukurta partizaninio karo ženklu žuvusiems kovotojams pagerbtį pagiedojome „Lietuva brangi“, padėjome gėlių.

Lukšiai jau nuo seno garsėjo ir savo švietėjiška veikla. Ji tarsi atsispindi ir miestelio herbe, kuriame pavaizduotas angelikas nešantis palmės šakelep – švietėjišką veiklą. Čia kunigas J. Skinikis 1906 metais išteigė „Žiburio“ draugijos skyrių, biblioteką-skaityklą. Buvo išteigtas „Šviesos“, vėliau – „Žagrės“ draugijos skyriai. Lukšiuose kunigavo mūsų didaktinės literatūros pradininkas rašytojas Antanas Tatarė, išteigdamas čia parapijinę mokyklą. Šiose apylinkėse aktyviai veikė ir lietuviškos spaudos platintojas knygnešys P. Kriauciūnas ir kiti. Netoli ese esančiame Zypilių dvare 1919–1921 metais buvo įsikūrusių išvaryta iš Seinų lietuvišką dvasią turėjusi kunigų seminarija. Iš Seinų taip pat buvo priverstas išvykti ir lietuvis vyskupas Antanas Karosas.

Šakių J. Lingio parke gardžiavomės kareiviška koše, pabendravome su buvusių tremtiniais, partizanais, susitikome su „Misija Sibiras“ dalyviais, klausėmejų ekspedicijoje patirtų ispūdžių.

Si rašinį užbaigsiame Tauro apygardos partizanų himno žodžiais:

*Kovot prisiekėme tėvynei,
mūs priesaika ir liks šventa,
krauju išrašėme ant žemės, –
per amžius būsi tu laisva.*

Zigmas TAMAKAUSKAS
E. Manovo ir A. Grigaitienės nuotr.

2018 m. spalio 5 d.

Tremtinys

Nr. 37 (1299)

7

Alfonsas Aliukevičius-Saulė

(atkelta iš 5 psl.)

Žuvo su keturiais draugais išduoti kareiviams 1946 metais, kai ilsėjosi sodyboje įrengtame bunkeryje. Puolantieji sodybą sudegino, partizanus nukovė. Kur jie buvo užkasti, niekas dar ir dabar nežino. Saiko, Saulės ir jo ginklų draugų bunkerius išdavės žmogelis, dar ilgai gyveno Piliuonoje.

Bačkininkelių kaime gyvėnės Antaninos Lapinskaitės-Aliukevičienės brolis Jeronimas Lapinskas dar ir dvidešimties neturėjo, kai 1946 metų pavasarį stribų buvo nušautas prie Guogos rėvos. Tada pas juos į kaimą atėjo partizanai. Jeronimas atbėgo pas Televičių pasižvalgyti, ar nėra stribų. Jie, matyt, laukė pasaloje. Tad Antaninos tėvą ir brolij Jeronimą Lapinskus nusivedė ir sušaudė. Kūnus numetė Pakuonyje. Pokelių dienų išsiaiškino, kad tie žmonės nebuvę partizanai, tai atidavė jų kūnus saviesiems. Jau pavasarėjo, tad per Nemuną plonu ledu sunkiai perevezė Jeronimo karstą, palaidojo Darsūniškyje.

Antanina su vaikais blaškėsi po apylinkes. Gyveno pas gimines Sekionyse, Piliuonoje. Bronius ir Viktorija Maciulevičiai lyg ir norėjo pasiūmti auginti Saulės vaikus, tačiau nutarė, kad jų namuose nebuvę saugū...

Deja, Darsūniškio partizanų žemė išaugino ir išdaviką Antaną Arcikauską (agentūriniai slapyvardžiai „Meška“, „Kipšas“, „Vėtra“), J. Markulio-Erelį parankinį. Buvo miškų inžinierius, DKA maršrutinis agentas. Žalias Velnias juo patikėjo, kai jis prisistatė Vilniuje įkurto centro astovu. Taip prasidėjo sėkminga čekistinė operacija, sunaikinus DKA A rinktinę.

Kryžius – atminimo vietoje

Žmonės domisi pokario partizaniniu karu. Kartą Alfonso Aliukevičiaus-Saulės žuvimovietoje apsilankė jaunimas ir taip apraše susitikimo detales: „Mes partizano Saulės (Alfonsas Aliukevičius) žūties vietoje ir artimųjų akistatoje, kur stovi kraupiai pokario įvykiaių paženklinata sodyba. Joje augė obelys vis dar veda vasis... Čia gyvenusi Marcelė Juškevičienė rodė, kur stovėjo kluonas (jame žuvo partizanas ir dar keturi vyrai), kur troba, tiesa, miško čia nebuvę ir štaijuosta beržų, kuriuos ji pati čia pasodino. Sodybą moteris paliko prieš 46 metus... Visi pritariam, kad kryžiu išėja geriausia vieta, kunigo palaiminimas visus suvienija maldoje ir skamba „Lietuva brangi“... Artimieji atsidūsta - neslepią

džiugesio, kad ši diena suvedė mus visus. Saulės sesuo Genovaitė Ona Petrauskienė su sūnumi Modestu Petrauskui ir jo žmona Rima, dėkoja už jautrius akimirkas ir artimo atminimo jamzinimą...“

Zinoma, okupantai keršijo partizanų šeimoms. Iš Darsūniškio į Sibirą įvairiu laiku buvo ištremta daug žmonių.

Jau 1940 metais pašto viršininkas Stasys Jakas su žmona ir dukra, miškų žvalgo Tarpausko Izidoriaus šeima. 1947 metais Saulių sąjungos skyriaus vadadas Pranas Maciulevičius su žmona Antanina ir šešiaisiai vaikais, Jurgis Švarca su žmona Elžbieta, marčia Liuda, anūku Mikučiu. 1948 metais į Sibirą iškeliamo Uršulė Mikauskienė su sūnumi Adolfu, Zavistanavičių šeima – vyras Jonas, žmona Magdalena, sūnus Stasys; Žukauskų šeima – tėvas Adomas, sūnūs Antanas, Grabauskų šeima – vyras Juozas, žmona Ona, sūnūs Donatas ir Kazimieras, Antanas Maciulevičius su sūnumi Albertu. 1949 metais Koklevičių šeima – tėvas Antanas, žmona Ona ir vaikai Danutė ir Jonas – ištremti į Tomsko srities Vasiugano miškus... Deja, ne visi jie sugrįžo į Lietuvą.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Skelbimai

Spalio 5–6 d. (penktadienį–šeštadienį) Vilniuje įvyks brigados generolo Adolfo Ramanausko-Vanago valstybinių laidotuvų ceremonija

Spalio 5 d. (penktadienį) ~9.30 val. velionio palaikų atvežimas į Vilniaus universiteto Šventųjų Jonų bažnyčios vidinių kiemą. **10–20 val.** visuomenės atsisveikinimas su velionio palaikais Vilniaus universiteto Šventųjų Jonų bažnyčioje. **18 val.** šv. Mišios Vilniaus universiteto Šventųjų Jonų bažnyčioje.

Spalio 6 d. (šeštadienį) 10–12 val. visuomenės atsisveikinimas su velionio palaikais Vilniaus universiteto Šventųjų Jonų bažnyčioje. **12 val.** karsto išnešimas iš Vilniaus universiteto Šventųjų Jonų bažnyčios. Lietuvos kariuomenės atsisveikinimo ceremonija vidiniame Šventųjų Jonų bažnyčios kieme. Po ceremonijos – gedulingos procesijos vykimas į Arkikatedrą baziliką. **13 val.** šv. Mišias Vilniaus Šv. vyskupo Stanislovo ir šv. Vladislovo arkikatedroje bazilikoje aukos J. E. arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas. **14 val.** laidotuvų procesijos vykimas į Antakalnio kapines. **15 val.** laidotuvės Antakalnio kapinėse.

Patikslinimas

Praėjusiam numeryje R. Duobaitės-Bumbulienės straipsnyje „Aleksandras Grybinas-Faustas“ įsivėlė netikslumą. A. Grybinas-Faustas žuvo 1949 metais, sukako jo žūties 69-osios metinės.

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinus informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina 4 kartus per mėnesį.

Prenumeratos indeksas 0117. Kaina: **1 mėn. – 2,45 Eur.**

Tremtinys
ISSN 2029-509X

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga

Įmonės kodas 300032645
Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365

AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė
UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1660 egz.

Kaina
0,61 euro

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorija be „baltų dėmių“ remia

S P A U D O S ,
R A D I O I R
T E L E V I Z I J O S
R È M I M O
F O N D A S

Ilsėkites ramybėje

Aldona Motuzaitė-Bungardienė 1930–2018

Gimė netoli Marijampolės, Žydronių kaime. 1948 m. ištremta į Krasnojarsko kr. Jeniseisko r. Maklakovą. 1958 m. kartu su vyru ir dukrele grįžo į Lietuvą, apsigyveno Marijampolėje. Užaugino dukterį Aldoną ir sūnų Romą. Po vyro mirties persikelė pas dukterį į Vilnių. Kol leido sveikata, buvo aktyvi tremtinė susibūrimų dalyvė, kartais ir organizatorė. Parašė ir išleido tremties prisiiminimų knygą „Laiko uždangą praskleidus“. Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto iniciatyva įdainavo 3 kompaktines plokšteles pokario ir tremties dainų.

Palaidotė senosiose Marijampolės kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame šeimą, giminės ir artimuosius.

LPKTS Vilniaus skyrius

Stanislava Aldona Tarvainytė-Kasparavičienė 1932–2018

Gimė Alsėdžių valsčiuje, Buoženuose. 1949 m. kartu su šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Chakasijos srity, prie Abakano. Sunkus darbas lentpjūvėje, grūdų saugyklose nepalaužė. Visa dala linksma, energinga, lengvai ir drąsiai bendraujanti, turėjo daug draugų, pažįstamų. 1956 m. laukdamas pirmagiminių kartu su vyru grįžo į Telšius. Atkūrus nepriklasomybę aktyviai dalyvavo buvusių tremtinėi gyvenime, dainavo Plungės ir Telšių tremtinėi choruose.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

Angelė Kuktaitė-Kozlova 1930–2018

Gimė Molėtu r. Kuktiškių k. 1948 m. kartu su šeima ištremta į Krasnojarsko kr. Novoje Ingaso r. Ištakėjė, užaugino sūnų ir dukterį. 1958 m. šeima reabilituota, grįžo į Lietuvą.

Palaidotė Kauno r. Karmėlavos kapinėse.

Užjaučiame sūnaus ir dukters šeimas, giminės, artimuosius.

LPKTS Kauno filialas

Užjaučiame

Dėl politinės kalinių Laimos Lisauskienės mirties nuoširdžiai užjaučiame šeimą ir artimuosius.

Lietuvos politinių kalinių sąjunga

Spalio 5 d. (penktadienį) 12 val. LPKTS buveinėje (Laisvės al.39, Kaune) įvyks LPKTS valdybos posėdis. Valdybos narius kviečiame dalyvauti.

Spalio 7 d. (sekmadienį) LPKTS Prienų filialas kviečia paminioti „Skausmo kalnelio“ įkūrimo 30-metį.

9.30 val. šv. Mišios Veiverių Šv. Liudviko bažnyčioje. Giedos vyru choras „Perkūnas“.

10.45 val. partizanų kapavietės „Skausmo kalnelio“ 30 metų įkūrimo minėjimas ir memorialinės lentos Tauro apygardos partizanams šventinimas.

11.30 val. renginio metu nuo „Skausmo kalnelio“ išlydésime Pilietinio patriotinio žygio dalyvius į Čiudiškes, Mato Šalčiaus tėviškę.

Po renginio – Veiverių šaulių namuose atsiminimų popietė.

Popiežiaus Baltijos kelias

Dvi dienos dvasinės euforijos ir dar dvi – tos euforijos skonėjimosi, stebint tiesiogines Popiežiaus vizitų Latvijoje ir Estijoje transliacijas. Latviškoji dalis – tarsi visų mūsų kelionė svečiuosna pas kaimynus, nes Popiežius iš jos nakvoti vėl grįžo į Vilnių. Nunciatūra trims paroms tapo mažuoju Vatikanu Marijos žemėje.

Popiežiaus artumas palietė daugelį, ne vien tik katalikus, ne vien krikščionis. Net ir tie, kurie visame tame vyksme sugebėjo matyti tik tvoras, kilimėlius ant grindinio ir ant tų kilimėlių išitaisiusi jaunimą, – net ir tie negalejo išlikti abejingi, tegu ir savaip, per negatyvą. Nes, kaip sako gyvenimo mačiusieji, blogiausia yra abejingumas.

Turbūt su abejingumu, bent iš dalių, susijęs ir kitas posakis: „Bažnyčia arti, Dievas toli“. Ar ieškodami Popiežiaus artumo jam viešint mūsų miestuose, atviru papamobiliu judant gatvėmis ir aikštėmis, bent puse pėdos priartėjome ir prie Dievo? Klausimas, žinoma, retorinis, nes taip klausti galima tik savęs.

Nežinau, kaip kitiems, bet man šis Popiežiaus vizitas atrodo kaip dar viena netikėta Dievo dovana Lietuvos Nepriklausomybės Akto 100-mečio proga (negaliu rašyti – Nepriklausomybės 100-mečio, nes Lietuva nepriklausoma buvo ilgiau, pavyzdžiu, LDK laikotarpiu). Dideli dalykai vyko tarsi pokštaujančių. Kažkam kilo mintis pasiūlyti pre-

miją tam, kuris ras Nepriklausomybės Aktą – ir Aktas yra (premijos, deja, ne – pirštais neatsigniaužė); kažkam kilo mintis pakviesi Popiežių – ir Popiežius sako: puiku! Laukite... Ir kol mes tai švelniai, tai iltis rodydami niuksėjom vieni kitus minėdami Vasario 16-ąją, Sajūdžio metines, Baltijos kelią, kaimyninių valstybių nepriklausomybes, Popiežius, lyg jam tai būtų svarbiausias dalykas, apmastė skaudžiausius ir svarbiausius mūsų istorijos įvykius ir žaizdas, mūsų išlikimui svarbias kryptis ir laikynes, o savo vizitu apimdamas vienas tris Baltijos valstybes, išprasmino ir mūsų visų Atgimimą, mūsų bendrystę, susikibimą rankomis Baltijos kelyje, tarsi primindamas, kaip svarbu stengtis, kad tas kelias, tas susikibimas būtų tėtinis, ne vienkartinis. Susikibimo rankomis prasmę galima ižvelgti ir jo visose kalbose – tiek sakytose susitiki me su valstybės vadovais, tiek su jaunimu, tiek per pamokslą Kaune, Santakos parke – panaudotoje šaknų metaforoje. Neprarasti šaknų su savo žeme gali tik būdamas susikibęs su išeinančiąja ir ateinančiąja kartomis, visais socialiniais sluoksniais, tautomis ir kaimynais. Susikibti rankomis reiškia ir pastangą „isisämoninti praeities sunukumus bei pasiekimus ir dabartyje pagerbtis savo protėvių atminimą“, nes „kiekvienai karta privalo puoselėti ją subrandinusią sielą, padėjusią kiekvie-

ną akistatą su skausmu ir neteisybė paverte galimybę.“ Iš tokios nuostatos išplaukia ir Popiežiaus patarimas vals tybės lyderiams daryti viską, kad mūsų vaikams čia būtų gera gyventi („Tau ta, kurioje jaunimui pakankavietos augti ir dirbtis, padės jauniems žmonėms jaustis svarbiems formuojant socialinę ir kultūrinę santvarką. Taip visi galės su viltimi žvelgti į ateitį“), ir imperaty vas jaunimui, kuris yra bene imliausias kosmopolitinėms bei gero gyvenimo tuoju pat virusams („Viešpats mus išgano padarydamas tautos dalimi. (...) Neleiskite, kad pasaulis jus įtikintų, kad geriau eiti po vieną. Nepasiduokite pagundai susikoncentruoti į save, tapti egoistais. Pasipriehinkime individualizmui, kuris uždaro mus nuo kitų, padaro mus egocentriškus ir pasipūtusius, besirūpinančius tik savo įvaizdžiu ir gerove. (...) Mūsų tikroji tapatybė susijusi su priklausymu tautai. Néra nei „laboratorinės“, nei „distiliuotos“ tapatybės. Mes žinome, kaip gražu, bet kartu ir nelengva, o kartais net skausminga priklausyti vienai ar kitai tautai. Joje yra įleidusi šaknis mūsų tapatybė. Mes nesame žmonės be šaknų.“).

Pradėti nuo savęs, bet neužsidaryti savyje. Panašiai kaip didžiajame mie lės prisakyme mylėti artimą savo kaip save patį. Įsišaknyti tautoje, kad ją praturtintum savo talentais ir artimo mie lės darbais. Nesvarbu, kas būtum: vals

tybės vadovas, mokslininkas, darbininkas, savo profesinę karjerą bebaigiantis ar ją tik pradedantis pilietis, šeimos tėvas, kunigas ar vienuolis. Kalbėdamas pastariesiems, Popiežius panaudojo tévystės / motinystės metaforas: „Kunigiskoji tarnystė ir pašvėstasis gyvenimas yra ne valdininkų, o gailestingų tėvų ir motinų gyvenimas. Ir jei jūs taip gyvensite, kai pasensite, jūsų šypseną bus nuostabi ir jūsų akys žibės. Nes jūsų siela bus pilna švelnumo, romumo, gailestingumo, meilės, tévystės ir motinystės“. Bet šios metaforos kaip atskaitos taškas tiktų ir valdininkai, kiekvienam, kuris turi bent vieną jam pavaldų asmenį: būti visų pirma tévišku, nes būti tévišku – tai ir būti sąžiningu. Kupinu rūpesčio. Itraukiančiu į sūnišką / dukterišką santykį, į įsipareigojusį santykį (būti įsipareigojusiam reiškia daug asmeniškesnį santykį nei būti lojaliam). Taigi visas Popiežiaus pasa kytos kalbos sudaro vientisą audinį, iš austą nytimis, kurias apibendrintai galima pavadinti „īsipareigojimu dabarciai ir ateiciai“.

Popiežiaus vizitas Lietuvoje jau ta po istorija, bet jo misija tik pradeda veikti – per kiekvieną visuomenės narį, kursiantį mūsų istoriją, per jų širdyse paliktą taip svarbų telkimo, atsakomybės, atidos kitam, juolab silpniesniams, mažesniams įspaudą.

Laima ARNATKEVIČIŪTĖ

Pirmieji „Tremtinio“ klubo žingsniai Gargžduose

(atkelta iš 1 psl.)

(Po 1989 metų gruodžio 9 dieną įvykusio visuotinio ataskaitinio narių susirinkimo tarybos narių sudėtis buvo pakoreguota. Dėl svarbių priežasčių iš tarybos sudėties pasitraukusių A. Šuklio, J. Kudžmos, A. Daugėlos išrinkti: Č. Kareckas, O. Lukošienė, A. Puškoriūtė, A. Varkalienė, Z. Vencevičius, Z. Butkienė, E. Radzevičienė.)

Susirinkime buvo priimta rezoliucija ir pareiškimas.

Laukė daug darbų. Tuometė dar Tarybų Lietuvos vyriausybė išleido įsakus apie 1941–1952 metų ištremtų iš Lietuvos gyventojų reabilitavimą. Tačiau ne viskas buvo sklandu atkuriant materialinę, moralinę ir teisinę buvusių tremtinių skriaudą.

Klubiečių susibūrimai būdavo gausūs, emocingi: laiko neužgydyti, giliai viduje sugulė, po daugelio metų viešumon išsiveržę prisiminimai sukeldavo skausmą, neapykantą pavergėjams ir jų talkininkams. Reikėjo nemažai pastangų išsiugdyti atlaidumą, reikalavimus sovietų valdžiai formuluočių pragmatiškai, juridiškai pagrindžiant. Tai nebuvo lengva.

Emocijoms išlieti ieškodavome būdų. Vieno iš susibūrimų metu pakabinome didelį Sovietų sąjungos žemėlapį, šalia padėjome juodų vėliavėlių su smeigtukais. Kai buvo pažymėtos tremties ir lagerių vietas, žemėlapis pajuodo. Tada kažkas taikliai pastebėjo, kad juodas vėliavėles pakeitus Trispalvėmis, pasitvirtintų vienos tremtinių dainos žodžiai: „Visa Lietuva atsidūrė Sibire...“

Spontaniškai susikūrė moterų ansamblis, kuriam vadovavo Aldona Varkalienė, įvairiomis progomis dainuoda-

vome tremties laikų dainas. O kiek pri siminimų išgirdome prie tremtyje darytų ir išsaugotų nuotraukų stendo...

Rajono laikraštis „Banga“ dažnai padėdavo paruošti puslapį, skirtą tremčiai, rezistencijai, buvo spausdinami pluošteliai prisiminimų, tremtinių kūryba. Apie klubo veiklą rašėme Sajūdžio tarybos leidžiamame laikraštelyje „Keleivis“.

Sajūdžio ir „Tremtinio“ klubo reikala vimu birželio 14-oji įvardinta tautos Gedulio diena. 1989 metais ji buvo nedarbo diena. Mūsų tauta pirmą kartą nuo okupacijos pradžios viešai paminejo trėmimų iš Lietuvos pradžią ir juos pasmerkė.

Gargždų senajame parke šiam skaudžiam tautos istorijos tarpsniui pažymėti rajono Sajūdžio tarybos ir „Tremtinio“ klubo rūpesčiu buvo pastatytas kryžius Tautos skausmui atminti (autorius Jonas Čepas). Ši istorinė diena Gargžduose paminėta ypatingai.

Iškeltas Trispalvės, perrištos juodais kaspinais. Visoje Lietuvoje gaudė varpai, buvo paskelbta tylos minutė. Gargždų bažnyčioje prasidėjo gedulinis pamaldos. Po jų procesija su kryžiumi, bažnytinėmis regalijomis, giesmėmis, pirmą kartą po dešimtmečių draudimo viešai per miestą atėjo į senajį Gargždų parką prie ką tik pastatyto kryžiaus Tautos skausmui atminti. Cia Gargždų parapijos klebonas Jonas Paulauskas jį pašventino, jaunas kunigas Arvydas Leščiauskas pasakė turiningą pamokslą, o tada vyko mitingas ir koncertas. Kalbėjo rajono Sajūdžio tarybos pirmininkas Jonas Šimėnas, tremtiniai, pasisakė ir sovietų valdžios atstovai. Gražią programą atliko „Vorusnės“ ansamblis, kvapą gniaužė dėstytojo iš Klai-

pėdos Juozo Kempino skaitomas Antano Miškinio „Psalmės“, Andrius Adomaičio deklamuojama Bernardo Brazdžionio poezija. Tremtyje gimės R. Šuminas prisiminė ir padainavo tenai motinos jam dainuotą lopšinę.

Laiko tékmė žmogui nepavaldži. Gyvenimas eina sparčiai ir gramzdina užmarštin svarbius Lietuvos istorijos įvykius. Todėl į juos atsigrežiame ir iš laiko tolis bandome įvertinti: kokias pamokas išmokome ir galime perteikti ateinančioms kartoms, ko nepadarėme, bet dar galime pasistengti ir padaryti.

Praejo 30 metų nuo Sajūdžio pagimdytos unikalios organizacijos Lietuvos įkūrimo. Ji tebeveikia ir atkakliai dirba užsibrėžtus tautos atminties darbus, igyvendina istorinius ir politinius tikslus. Ši organizacija unikali tuo, kad ją, dar esant sovietinei santvarkai, sukūrė, jos nariais tapo vieno išskirtinio likimo žmonės, vienaip ar kitaip sovie-

tinės valdžios represuoti, tremtyje gi me Lietuvos piliečiai. Jie niekada ne priklausė komunistų partijai, jie daugelį metų buvo laikomi, neretai ir atviri vadinami, sovietų valdžios priešais.

Nuoširdžiai dėkoju visiems, dirbusiems kartu ranka rankon, ypač visiems 1-osios tarybos nariams, aktyvistams, Sajūdžio žmonėms, ypač Janinai Kerptaitė, Aldonai Vareikienei, Aldonai Datkūnienei, rajono laikraščiu „Banga“, jo redaktorei Vilijai Butkvienei. Ypatingą padėką čia sakome Gargždų Šv. arkangelo Mykolo parapijos klebonui, dekanui kanauninkui Jonui Paulauskui. Prieš 30 metų jis vienas pirmųjų užpildė „Tremtinio“ klubo anketą, skiltyje „Kuo prisdėsite prie kluboveiklos?“ užraše: „Malda“. Toji malda LPKT Sveikai stiprybės suteikia ir dabar.

Danutė PAŠKAUSKAITĖ
1-osios „Tremtinio“ klubo tarybos pirmininkė

